

הוראה

המאפיינים הייחודיים של האוניברסיטה הפתוחה באים לידי ביטוי בהיבטים שונים של ההוראה. האופי מציעה קורסים רבים, המתקבצים למסלולי לימוד מגוונים, שבחלקם הם בין-תחומיים. הקורסים האקדמיים נלמדים בהוראה מרחוק, ולא בקמפוס מרכזי, ויש לכך ביטויים ייחודיים באופני ההוראה/למידה. ברבים מן הקורסים, יש יותר ממנחה אחד בקורס והאוניברסיטה מקדישה מאמצים רבים לשמירה על אחידות בהוראה, בהערכה ובצינון, וכן מקפידה להכשיר מרכזי הוראה ומנחים חדשים ואף ותיקים. בין הלומדים באוניברסיטה הפתוחה נכללות קבוצות אוכלוסייה הזקוקות לפתרונות הוראה ייחודיים.

רשימת קורסים שהוחל בהוראתם השנה

בחירה בחינוך: בתיספר ותהליכים חלופיים [לתואר שני]
בטהובן - מורד ורומנטיקן
היפראקטיביות, קשיי קשב וריכוז
הכנסייה הקתולית בימי הביניים: אידיאולוגיה ופוליטיקה
הפוליס: משטרים, חילופי משטרים ומהפכות [לתואר שני]
חשבונאות ניהולית לחשבונאים
חשבונאות פיננסית א
טכניקות עיבוד אילוצים ויישומיהן [לתואר שני]
יישומי אקונומטריקה לניהול [לתואר שני]
יישומי מחשב למדעים
יסודות החשבונאות לחשבונאים
מבוא להנדסת תעשייה
מבוא למדע המדינה
מחוננות וכשרונות מיוחדים [מתכונת מורחבת]
מימוש מערכות בסיסי נתונים
מעבדה בכימיה אורגנית
מעבדה בפיזיולוגיה של בעלי חיים
מעבדת שדה בביולוגיה: התנהגות חברתית של הזנבן הערבי
ניהול אסטרטגי
ניהול התפעול 1
ניהול התפעול והייצור 2 [לתואר שני]
ניצולי שואה, זרים ואחרים בקולנוע ובספרות הישראליים
ניתוח ועיצוב מערכות מידע [לתואר שני]
סדנה בבסיסי נתונים
סימביוזה: חיים ביחד של יצורים - סיור

פיזיקה גרעינית
פרויקט מחקר בכימיה / בפיסיקה / במדעי החיים / בגיאולוגיה
פרקים בסוציולוגיה של החינוך
קורס סמינריוני בנושא מיוחד בגיאולוגיה
קורס סמינריוני בנושא מיוחד בכימיה
קורס סמינריוני בנושא מיוחד במדעי החיים
תרבות ארגונית

חסלולי לימוד שהופעלו השנה

בוגר במדעי החברה בהדגשת חינוך: ליקויי למידה
בוגר בכלכלה עם חטיבה בתקשורת
בוגר בכלכלה ומתמטיקה [תואר בין-תחומי]
בוגר במתמטיקה וחינוך במגמת תוכניות לימודים ושיטות
הוראה [תואר בין-תחומי]

הכשרת צוותי הוראה

- השנה הושם דגש מיוחד על השבחת ההוראה ועל שיפור בקרת ההוראה. בין השאר ננקטו פעולות אלה:
- הוחלט כי חוברת מטלות של מרכז הוראה חדש תועבר לפני פרסומה לאישור איש סגל בכיר.
 - מסמטר קיץ תשס"ד מופעל נוהל חדש לדגימת מטלות, המוסיף בקרה ופיקוח על הליך הדגימה, מייעל את התהליך ומצמצם את ההוצאות.
 - פותחה תוכנית להכשרת מרכזי הוראה חדשים ולפיתוח מנהלים (למרכזי הוראה).
 - הורחב השימוש במרכזי הערכה כאמצעי מקצועי לגיוס מנחים איכותיים והם הולכים ומתבססים במחלקות השונות. מרכז הערכה מחלקתי מאפשר למחלקה האקדמית לגבש מאגר מנחים, למנוע כפילויות ולחסוך זמן גיוס. מרכזים כאלה יושמו תחילה במחלקה למדעי המחשב, ומרכזי ההוראה שהשתמשו בהם – אם במודל הקורסי או במודל המחלקתי – מביעים שביעות רצון מתהליך הגיוס ומהמנחים שגויסו.
 - התקיימו כנסים מחלקתיים לסגלים במחלקה למתמטיקה ובמחלקה לחינוך ולפסיכולוגיה. הכנסים נועדו להעשיר את המנחים, להרחיב את הידע וכן להגביר את הקשר והתקשורת בין המנחים והאוניברסיטה הפתוחה ולחזק את המחויבות הארגונית של המנחים. במחלקה לחינוך ולפסיכולוגיה נערכו מפגשים וסדנאות עם אנשי אקדמיה ואנשי שטח מובילים. הדגש היה על היכרות עם גישות שונות, על עצם המפגש ועל התנסות חווייתית. בחטיבה למתמטיקה הושם דגש על עבודה בקבוצות של אנשי המחלקה והמנחים.
 - יצאה מהדורה חדשה ומעודכנת של המדריך למנחה החדש.
 - נוספו הדרכות וסדנאות למנחים ותיקים, והן התמקדו במיומנויות שמעבר לתחום התוכן ולפדגוגיה (למשל: סמכות המנחה, מנגנוני כוח והשפעה).

- הורחבו הנושאים בתוכנית להכשרת מנחים חדשים. כמו כן התקיימו ימי הדרכה וסדנאות למנחים של קורסים ספציפיים.
- הוקמו אתרים למנחים חדשים וותיקים. מטרת האתרים ללוות את כניסתם והשתלבותם של המנחים, להכיר להם את האוניברסיטה הפתוחה ואת הייחוד של ההוראה בה, וכן להביא מידע על השתלמויות בתחומי ההנחיה ולאפשר הרשמה אליהן.
- הוחלט להגביר את מעורבות המנחים בשימוש בטכנולוגיות למידה ולשם כך התבצע פרויקט של תקשוב מנחים בהשתתפות כ־200 מנחים בקורסים בפסיכולוגיה, ובו נבחנו כמה מודלים של תקשוב.

יועצים אקדמיים

בשנה זו החל ליווי ליועצים האקדמיים בפרויקט ניהול הידע ליועצים. שודרג אתר האינטראנט של היועצים האקדמיים והוטמע כתשתית עבודה והתמקצעות ליועצים.

יועצים אישיים

פותחו והתקיימו סדנאות ייחודיות ליועצים אישיים במיומנויות של ליווי אישי לסטודנטים עם צרכים מיוחדים, תוך הדגשת הגדרת הציפיות והבניית הקשר בין היועץ האישי לסטודנט.

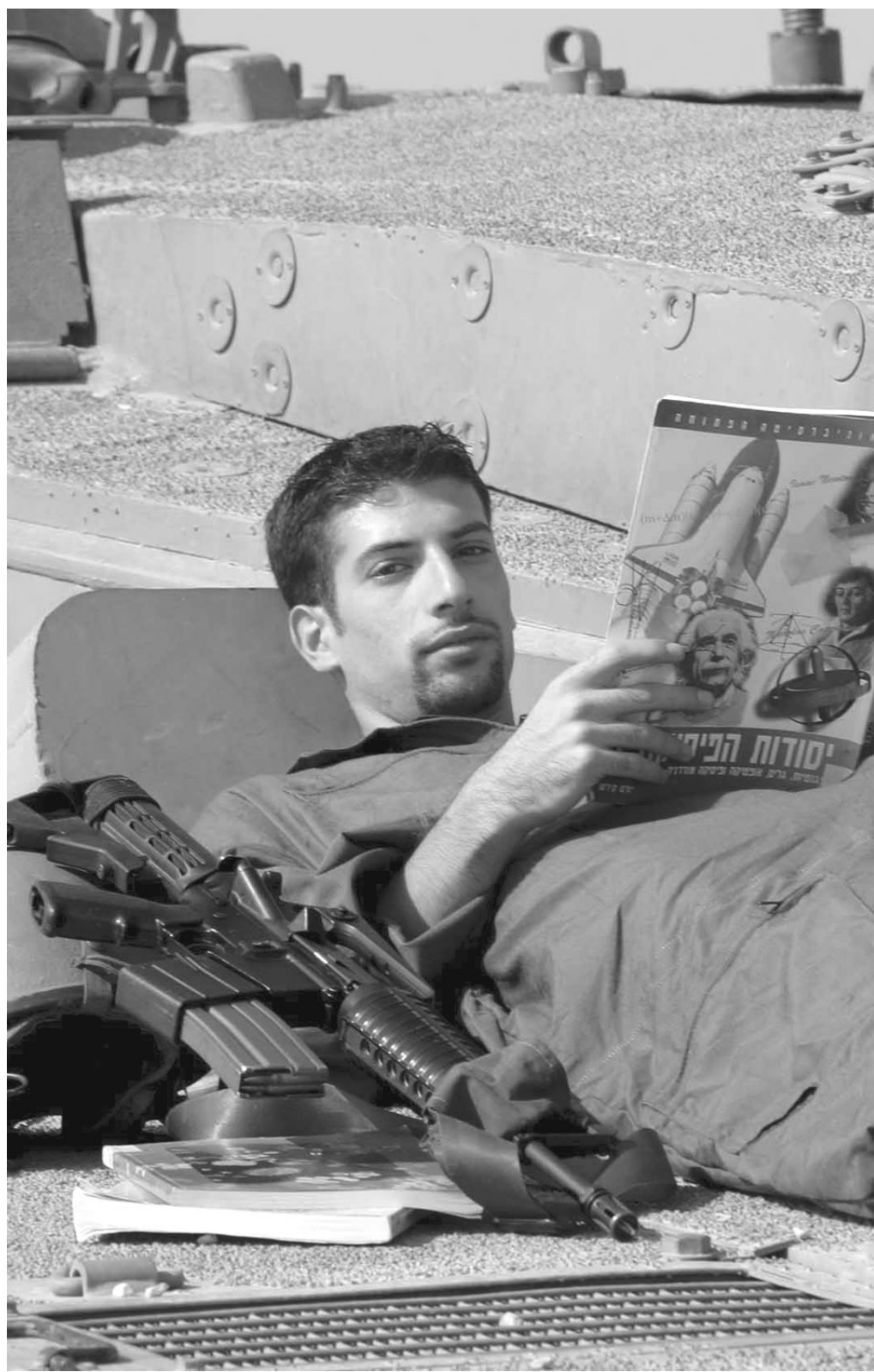
היערכות תקשובית

זו השנה השלישית שבה קיימנו הנחיה מתוקשבת בקורסים שנבחרו לכך, ובכך נוצל כוחם של כלי ההוראה הטכנולוגיים להגברת הגמישות והנגישות להנחיה. הנחיה מסוג זה התקיימה בקורסים ובקבוצות שמספר הסטודנטים בהם נמוך או שהם פזורים במקומות שונים בארץ. בהוראת הקורסים האלה שולבו מפגשים משודרים מרחוק (באמצעות אינטרוויז או אופק) ומפגשים מוקלטים. על אלה נוספו רכיבי תקשוב נוספים ובהם קבוצות דיון ייחודיות לסטודנטים המתקשבים. כך שימש האתר לתקשורת שוטפת ותמיכה לימודית בין צוות הקורס ללומדים ובין הלומדים לבין עצמם.

הודאת האנגליית ברמה האקדמית

התחלנו בתהליך בדיקה מחודשת של המטלות והמבחנים בכל שמונת הקורסים התחומיים ברמה A, הרמה האקדמית, וכן בעבודה על שכתובם והתאמתם לרמת הקושי הנדרשת ולצורכי הסטודנטים.

כאשר מספר התלמידים אינו מאפשר פתיחת קבוצות לימוד שתחום הלימוד בהן אחיד, אנו מפעילים קבוצות המערבות כמה תחומים. השנה הרחבנו את תהליך התאמת חומר הלימוד ופיתחנו מתודולוגיה להוראה ולשימוש מושכל בחומר הלימוד בקבוצות כאלה.

נוסף על הוראה רגילה ומתוגברת אנו מציעים חלופה של הוראה מקוונת. לשם הלימוד בקורסים המקוונים הופקו תקליטורים, כתחליף למפגשים פנים-אל-פנים. המשלב מהסטודנטים היה חיובי, ולכן הוחלט לספק את התקליטורים לכל התלמידים – גם בקבוצות הרגילות והמתוגברות.

ארכיון חוברות הקורסים

הוקם ארכיון ממוחשב של חוברות הקורסים לצפייה באתרי הבית של הקורסים באינטרנט. חוברת הקורס היא המסמך המארגן את הלמידה בקורס. היא כוללת אוסף של סוגי מידע שונים, חלקם גנרי ומשותף לכל הקורסים (הנחיות למשלוח מ"ן [מטלת מנחה] וממ"ח [מטלת מחשב], מידעון התקשוב וכד') וחלק אחר ייחודי לכל קורס וקורס (לוחות זמנים, מטלות, הנחיות למידה, ביבליוגרפיה וכד'). הכנסת המידע מהחוברת לאתר הקורס מרחיבה את נגישות הסטודנטים למידע זה.

טיפול באוכלוסיות ייחודיות

"נחיתה רכה" לסטודנטים חדשים

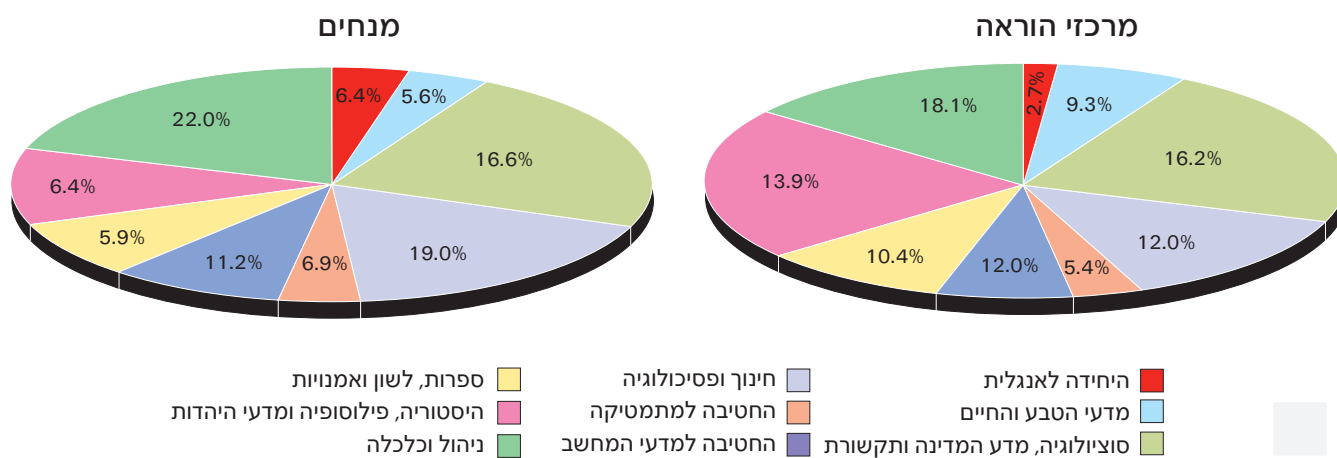
תוכנית "הנחיתה הרכה" באה להקל על סטודנטים להיקלט בלימודים האקדמיים של האו"פ ולמנוע נשירה – וזאת בלי לפגוע ברמת הלימודים הגבוהה הנדרשת אצלנו. במוקד התוכנית

עומדים קורסים עתירי סטודנטים חדשים, ונעשות בהם פעולות לשיפור ההוראה והלמידה: ניתנת הדרכה לצוותי ההוראה של קורסים אלה; מוצעות סדנאות במיומנויות למידה כלליות וסדנה במיומנויות למידה תחומיות לתלמידי כלכלה; משולבות מיומנויות למידה במפגשי הנחיה של קורסים מרובי סטודנטים חדשים; ניתנת הדרכה פרטנית לסטודנטים שהסדנה אינה עונה על כל צוריהם ומוצעות שעות קבלה של מנחים בקורסי מבוא כמותיים. השנה נבנתה סדנה ייחודית בת שלושה מפגשים למיומנויות למידה בקורס **מבוא לפסיכולוגיה**, והיא הופעלה בחמישה מרכזי למידה. כן נוספו שעות קבלה בקורס **מבוא למיקרוכלכלה**.

"פרויקט אקדמיה נצרת"

עמותת "מ.ק. הומניטרית" קיבלה על עצמה ללוות ולממן קבוצת סטודנטים מיישובי פריפריה בלימודיהם לקראת תואר B.A. באוניברסיטה הפתוחה. למטרה זו נבחרו סטודנטים מנצרת עילית וממגדל העמק. בשנה הראשונה ללימודיהם (תשס"ג) תוכננה עבורם מסגרת ייחודית, ובה למדו קורסי הכנה למדעי החברה בשילוב מיומנויות למידה, אנגלית ברמת מתחילים, סדנת הכנה במתמטיקה למדעי החברה וקורס ללמידה מרחוק ולמיומנויות טכנולוגיות. השנה החלו הסטודנטים ללמוד בקורסים אקדמיים והם מקבלים במידת הצורך מפגשי תגבור בקורסים שהם לומדים.

מרכזי הוראה ומנחים לפי מחלקות אקדמיות*

* מרכז הוראה השייך ליותר ממחלקה אחת נספר רק במחלקה העיקרית שבה הוא מועסק. השנה הועסקו 259 מרכזי הוראה ו-1,210 מנחים.

“צעד ראשון” במגזר הערבי: פרויקט זה של מעורבות חברתית נועד לסייע לסטודנטים במגזר הערבי בקורסים שהם מתקשים בהם וקיבלנו עבורו הקצבה מוות”ת. השנה השתתפו בו 18 חניכים ו-12 חונכים (7 בוואדי ערה ו-5 בנצרת). כל חונך קיבל מלגה בגובה של חצי שכר לימוד לקורס עבור כל חניך וכן תעודת הוקרה.

אפיקי מעבר לאוניברסיטאות אחרות

בעידודה של המועצה להשכלה גבוהה כוננו האוניברסיטה הפתוחה והאוניברסיטאות המקיימות לימודים לתואר ראשון בארץ, אפיקי מעבר המסייעים להרחבת הנגישות לאוניברסיטאות למועמדים רבים ככל האפשר. היום יש לנו הסכמים לאפיקי מעבר עם כל האוניברסיטאות האלה.

השנה נפתחו שלושה אפיקים חדשים:

- למחלקה למדעי ההתנהגות בפקולטה למדעי הרוח והחברה באוניברסיטת בן-גוריון בנגב
- לפקולטה לחקלאות של האוניברסיטה העברית
- למחלקה לכלכלה באוניברסיטת בריאלין.

כמו כן עודכנו דרישות הלימודים לפקולטה להנדסה של אוניברסיטת תל-אביב. באפיקי המעבר לטכניון נוספו עוד שלוש פקולטות מדעיות – מדעי המחשב, מתמטיקה ופיזיקה.

סלול לימודים מואץ

הגמישות היא אחד המאפיינים של שיטת ההוראה באוניברסיטה הפתוחה. בין השאר, יכולים הסטודנטים בזכות השיטה הגמישה ללמוד בקצב המתאים לנסיבות חייהם האישיים או להפסיק ללמוד בפרק זמן מסוים בלי שלימודיהם הקודמים ייפגעו. עם זאת, לא מעטים מבין הסטודנטים מבקשים לסיים את לימודיהם לקראת התואר הראשון בשלוש שנים, כמקובל באוניברסיטאות האחרות. נענינו אפוא למגמה זו ואנו מציעים מסלולי לימודים מואצים לכל התוכניות לתארים במדעים ובמדעי החברה. במסלולים אלה מפורטת תוכנית הלימודים לפי סמסטרי לימוד ובעיקר מותווה סדר לימוד הקורסים, כך שהסטודנטים יכולים לבחור ללמוד את התוכנית ממש כפי שהיא מוצגת. גם שאר הסטודנטים יוכלו להיעזר בה לקביעת סדר הלימוד שלהם.

תלמידי תיכון

בתשס”ד למדו אצלנו 600 תלמידי תיכון ועוד 407 סטודנטים שהתחילו את לימודיהם באוניברסיטה הפתוחה בהיותם תלמידי תיכון והמשיכו לאחר שסיימו את בית הספר. רובם למדו בקבוצות רגילות, ומיעוטם – בקבוצות תלמידי תיכון (חלקם בפרויקטים בשיתוף משרד החינוך) בכפר הירוק, בבאר שבע ובמקווה ישראל. לקראת תשס”ה נערכנו לפרויקט “מצוינות אשדוד” בשיתוף עיריית אשדוד ולפרויקט מחוננים (חיפה) בשיתוף משרד החינוך, המחלקה למחוננים.

שיתוף פעולה עם שלטונות צה”ל גורם לגידול בבני הנוער המקבלים דחיית גיוס לשם השלמת התואר (41 בתשס”ד לעומת 32 בתשס”ג). יחידות עילית של צה”ל פונות באמצעותנו לסטודנטים הצעירים ומציעות להם שירות המביא בחשבון את תחומי הלימודים שלהם.

תלמידי התיכון בולטים בין המצטיינים השנתיים של האו”פ. 71 תלמידי תיכון זכו בתעודות הצטיינות (עבור תשס”ג), מהם 24 קיבלו הצטיינות נשיא (הצטיינות יתרה) ו-47 הצטיינות דיקן הלימודים. ראוי לציין שאחוז תלמידי התיכון בין מקבלי ההצטיינות גדול השנה פי 6 מאחוז תלמידי התיכון בקרב כלל הסטודנטים באוניברסיטה הפתוחה.

סטודנטים ממגזר המיעוטים

הסטודנטים מהמגזר הערבי זוכים זה שנים לטיפול מיוחד של דיקנאט הלימודים במטרה לסייע להם להתגבר על קשייהם הייחודיים בלימודים. השנה מונתה ועדה בראשות דיקן הלימודים לבחינת הלימודים ודרך הטיפול בסטודנטים אלה. חברה נפגשו עם מרכזי הוראה של קורסים הנלמדים במגזר הערבי, עם סטודנטים במרכזי הלימוד השונים ועם אנשי אקדמיה מהמגזר הערבי שהציגו את הבעיות מנקודת מבטם. הוועדה תגיש את המלצותיה לנשיא.

קורסים אחדים מוצעים בשפה הערבית לסטודנטים ממגזר המיעוטים הלומדים בקמפוס ואדי ערה ובמרכזי הלימוד במגזר הערבי (נצרת, ירכא, כאוכב, טירה, רהט). כל הסטודנטים הערבים זכאים לתוספת זמן בבחינות הגמר של ששת הקורסים הראשונים שבהם הם נבחנים ולתוספת זמן לכל מפגש הנחיה בערבית.

מערך היעוץ האקדמי וההדרכה בלמידה פיתח במיוחד עבור אוכלוסייה זו סדנאות למיומנויות למידה, וחלקן מועברות בשפה הערבית.

נתונים על הרשמות

במונח "הרשמה" הכוונה לסטודנט פעיל בקורס אקדמי אחד. לפיכך, אם סטודנט נרשם לשני קורסים, הדבר ייחשב לשתי הרשמות. בשנת תשס"ד היו 104,145 הרשמות לקורסים בלימודים לתואר ראשון. מספר ההרשמות לתואר שני (כולל לימודי השלמה) היה 7,157.

התפלגות ההרשמות לתואר שני לפי תחום (כולל השלמות)

תחום תואר שני	מספר הרשמות	אחוז
מדעי המחשב	666	9.3
לימודי דמוקרטיה בין-תחומיים	969	13.5
המחשבה הביולוגית	243	3.4
מינהל עסקים	5,251	73.4
חינוך במגמות 'טכנולוגיות למידה' ו'מערכות למידה'	28	0.4
סה"כ	7,157	100.0

* בתואר שני בחינוך נלמדו בתשס"ד לימודי השלמה בלבד.

מטלות

במסלול האקדמי נבדקו בשנת תשס"ד 38,042 מטלות מחשב ו-409,526 מטלות מנחה.

בחינות

בשנה החולפת נבדקו 109,458 בחינות: בסמסטר הסתיו נבדקו 49,835 בחינות, בסמסטר האביב - 48,556 בחינות ובמועדי א של סמסטר הקיץ נבדקו 11,067 בחינות. הופעלו 39 מרכזי בחינה ברחבי הארץ.

בחינות בתנאים חריגים: בתשס"ד קיבלו 7,742 נבחנים ונבחנות תנאי בחינה מיוחדים (כגון תוספות זמן, הכתבות); בחו"ל היו 905 נבחנים; ובבתי-כלא - 166.

התפלגות ההרשמות לתואר ראשון לפי מחלקות אקדמיות

מחלקה האקדמית	מספר הרשמות	אחוז
המחלקה להיסטוריה, פילוסופיה ומדעי היהדות	4,476	4.3
המחלקה לספרות, לשון ואמנויות	5,504	5.3
המחלקה לחינוך ולפסיכולוגיה	26,215	25.1
המחלקה לסוציולוגיה, למדע המדינה ולתקשורת	16,013	15.4
המחלקה לניהול ולכלכלה	29,050	27.9
המחלקה למדעי הטבע והחיים	3,208	3.1
החטיבה למתמטיקה	6,777	6.5
החטיבה למדעי המחשב	10,629	10.2
היחידה לאנגלית*	2,273	2.2
סה"כ	104,145	100.0

* הנתונים מתייחסים להרשמות בקורסים ברמה A, הרמה האקדמית, בלבד. ברמות המכינות ובסדנאות לגישור ידע היו 3,357 הרשמות.

